

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 727:373.3/.5(497.451Ig)"1945/1965"

Prejeto: 18. 12. 2017

Jelka Piškurić

dr., znanstvena sodelavka, Študijski center za narodno spravo, Tivolska 42, SI-1000 Ljubljana
E-pošta: jelka.piskuric@scnr.si

Od stare do nove šole na Igu

IZVLEČEK

Prispevek predstavlja problematiko gradnje šolske infrastrukture v času socializma. Po koncu druge svetovne vojne je bilo treba najprej obnoviti v vojni uničena šolska poslopja. Ko je začelo število prebivalcev naraščati, so se začele večati tudi njihove potrebe. Eno od področij, kjer se je to pokazalo, so bile premajhne in slabo opremljene šole. Še posebno na podeželju so bile te potrebe izrazite, saj jih je bilo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev težko zadovoljiti. Z reorganizacijo šolske mreže je na gradnjo nove infrastrukture vplivala tudi šolska reforma. Lokalne skupnosti so vložile veliko naporov, da so prišle do novih šolskih objektov; finančna sredstva so prispevali posamezniki, lokalna skupnost, podjetja in občina. V prispevku je prikazano, kako so se obnove in gradnje nove šole lotili na Igu.

KLJUČNE BESEDE

Ig, osnovna šola, šolsko poslopje, 1945–1965, socializem, gradnja

ABSTRACT

FROM THE OLD TO THE NEW SCHOOL BUILDING AT IG

The article presents the problem concerning the construction of school infrastructure in socialism. After the end of the Second World War, the first priority was to rebuild demolished school buildings. The increasing number of population also entailed their growing needs. One of the ways in which these manifested was overcrowded and ill-equipped schools. Due to lack of funds, such needs were particularly hard to address in rural areas. With the reorganization of the school network, the education reform also had an impact on new school infrastructure. Local communities invested enormous efforts in building new school facilities, with financial contributions from individuals, local community, companies, and the municipality. The article describes the restoration of the old school building and the construction of a new one at the settlement of Ig.

KEY WORDS

Ig, primary school, school building, 1945–1965, socialism, construction

Osnovna šola Ig pred drugo svetovno vojno (SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig).

V socialistični Jugoslaviji za šolstvo zaradi slabih gospodarskih razmer na začetku ni bilo namenjenih veliko sredstev, čeprav so v njem videli temelj za vzgojo v duhu novih družbenopolitičnih razmer. Po koncu druge svetovne vojne je bilo treba najprej obnoviti domovino, vzpostaviti novo družbeno ureditev in razviti gospodarstvo. Ko se je začel življenjski standard počasi dvigovati in je število prebivalcev naraščalo, so se začele večati njihove potrebe, kar se je pokazalo tudi v primeru premajhnih in slabo opremljenih šol. Še posebno na podeželju so bile te težave izrazite, saj je bila nova infrastruktura zaradi pomanjkanja finančnih sredstev težko dosegljiva. Na spremembo potreb je vplivala tudi reorganizacija šolske mreže, ki jo je prinesla šolska reforma konec petdesetih let.

V nadaljevanju bom skušala pokazati, kako so se na Igu, kraju na južnem obrobju Ljubljanskega barja, lotili obnove v vojni poškodovane osnovne šole, kasneje pa gradnje nove šole. Ig je bil kot največji kraj na podkrmskem območju naravno središče za sosednje vasi, pa tudi za hribovito zaledje Mokreca. Zato je bil ob koncu petdesetih let izbran za sedež nove popolne osemletne osnovne šole, druge v takratni občini Ljubljana Rudnik. Ig in njegovo izkušnjo sem izbrala za ponazoritev problematike, še zdaleč pa ni bil osamljen primer. V času socializma so se s podobnimi izzivi srečevali tudi v drugih slovenskih podeželskih krajih. Za vpogled v napredovanje obnove in gradnje sem uporabila šolsko kroniko osnovne šole Ig, ki sem jo dopolnila z drugimi viri. Šolska kronika je zanimiv

vir,¹ saj se njeni kronisti niso osredotočili le na šolske zadeve, ampak so beležili tudi marsikaj o medvojnem dogajanju in stanju v vasi po končani vojni. Seveda so natančno opisovali svoja prizadevanja za obnovo šole in težave, s katerimi so se pri tem srečevali.

Predzgodba

Prvo šolsko poslopje na Igu je bilo zgrajeno leta 1859,² čeprav se je šolska dejavnost dejansko začela že nekoliko prej.³ Potres leta 1895 je poslopje poškodoval, vendar so ga do konca leta obnovili.⁴ Že v tridesetih letih 20. stoletja so v kraju zaznali potrebo po novi gradnji, toda zaradi pomanjkanja sredstev do nje ni prišlo. V zapisniku o pregledu šole iz leta 1939 so zapisali, da je obstoječe poslopje »v higienskem ozi-

¹ Za prvo povojno desetletje je to tudi eden redkih ohranjenih virov, ki so dostopni v arhivu. Gradiva Krajevnege ljudskega odbora Ig na primer ni, saj ni bilo predano arhivu oziroma je bilo uničeno. Prav tako ni gradiva kasnejše občine Ig in gradiva družbenopolitičnih organizacij. Prvi dokumenti se pojavijo šele v gradivu Občinskega ljudskega odbora Ljubljana Rudnik. Prim. tudi Jenko, *Kronika Iga*, str. 1.

² Okoliš, *Iz zgodovine šolstva na Igu*, str. 141.

³ Prava šola naj bi se pričela okoli leta 1809, čeprav se učitelj na Igu omenja že v Statusu animarum leta 1631. Velikost šolskega okoliša se je z leti spreminjala; ob koncu 19. stoletja, ko sta bili zgrajeni šolski poslopi v Tomišlju in Iški vasi, se je zmanjšal na kraje Ig, Staje, Kot, Matena, Iška Loka, Dobravica (z zaselkoma Draga in Podgozd), Sarsko in Pijava Gorica. Gl. SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa OŠ Ig, Oris zgodovine in razvoja državne ljudske šole na Igu, str. 1.

⁴ Okoliš, *Iz zgodovine šolstva na Igu*, str. 142.

Osnovna šola z delno zazidanimi okni. Čas nastanka fotografije ni znan, verjetno je nastala v štiridesetih letih 20. stoletja, saj lahko v šolski kroniki preberemo, da so vsa okna zasteklili ob koncu omenjenega desetletja (SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu).

ru skrajno nedostatno«. Predvidevali so, da bo zaradi naraščajočega števila otrok kmalu začelo primanjkovati učilnic.⁵ Leta 1939 so bile v šoli štiri učilnice, oddelkov pa osem. Iz zapisnika vidimo, da so bile vse učilnice dopoldne in popoldne polno zasedene. A na obnovo ali novo gradnjo v bližnji prihodnosti niso upali. Kot so zapisali, je bil velik del občinskega proračuna porabljen za elektrifikacijo Iga.⁶ Tega leta so tudi v šolskem poslopju na Igu namestili prvo električno napeljavo.⁷

Med drugo svetovno vojno je šola na Igu deloma pogorela. Šolo so zažgali partizani, ostalo je le poslopje in del strehe. Italijani so uničili del šolske knjižnice, opreme in vsa učila.⁸ Šolsko poslopje je bilo zasilno obnovljeno še v času vojne.⁹ Igu je bil tako kot druge podkrimske vasi med vojno zelo prizadet, uničene in poškodovane so bile številne stavbe. Enajstkrat je zamenjal gospodarja, od okupatorjev do domačih oboroženih formacij.¹⁰ Po vojni je bilo treba obnoviti uničena poslopja, v kar so morali prebival-

ci vložiti veliko truda in iznajdljivosti, saj so bila na voljo le majhna finančna sredstva. Prebivalci Iga in sosednjih vasi, ki so se med vojno znašli na različnih političnih in vojaških straneh, so se soočali še s krpanjem medvojnih ran ob številnih človeških izgubah, z nezaupanjem, nekoliko pa tudi z rivalstvom med posameznimi vasmimi.¹¹ Zaradi dogodkov med vojno in neposredno po njej se je število prebivalcev v podkrimskih vaseh zmanjšalo za več kot petino.¹²

Povojne razmere na stari šoli

V prvih letih po vojni je bilo šolstvo na splošno pod velikim vplivom nove ideologije, pojavljale pa so se tudi infrastrukturne težave. V tem času so bile največje slaba opremljenost šol, starost, dotrajanost ali poškodovanost šolskih poslopij, velik delež razredov s kombiniranim poukom in ponekod izmenski pouk.¹³ Na Igu je bilo prvo povojno desetletje namenjeno obnovi stare šole, da bi lahko pouk nemoteno potekal, toda sredstev za obnovo je bilo malo.¹⁴

⁵ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu, t. e. 1, a. e. 13, Zapisnik o završnem pregledu državne ljudske šole na Igu z dne 5. junija 1939.

⁶ Prav tam.

⁷ Okoliš, Iz zgodovine šolstva na Igu, str. 142.

⁸ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu, t. e. 1, a. e. 18, Podatki o šolskih prostorih, opremi in učilih.

⁹ Prav tam.

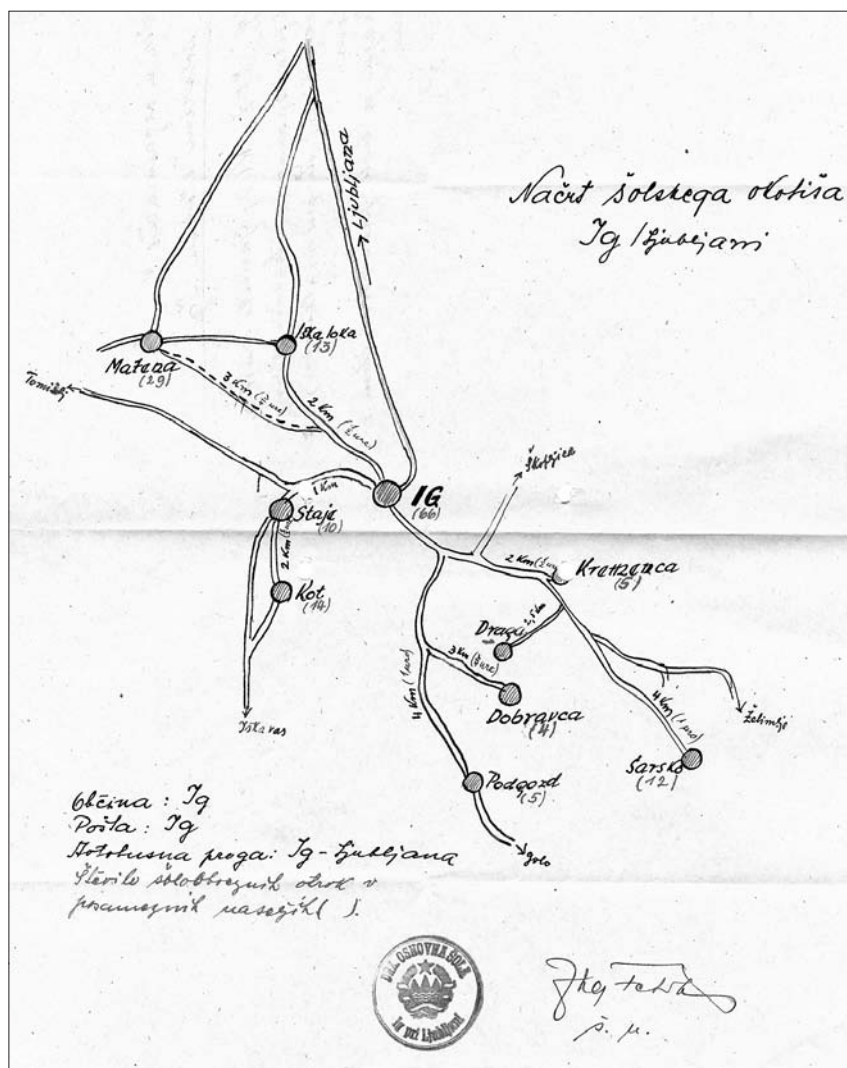
¹⁰ Gestrin, *Svet pod Krimom*, str. 141.

¹¹ Prav tam, str. 142.

¹² Prav tam, str. 141.

¹³ Gabrič, *Šolska reforma*, str. 1035.

¹⁴ Prvi petletni plan razvoja jugoslovanskega gospodarstva 1947–1951 je imel za cilj izgradnjo industrije in elektrifikacijo, odpravo gospodarske in tehnične zaostalosti ter povečanje obrambne moči države in splošne blaginje. Za šolstvo je bilo v tem obdobju namenjenih le malo sredstev. Zaradi nižjega

Načrt šolskega okolisa osnovne šole Igu iz petdesetih let 20. stoletja (SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa OŠ Igu).

Najprej je bilo treba vsaj zasilno obnoviti v vojni poškodovano šolsko poslopje.¹⁵ Z obnovo so začeli že leta 1945, zato se je pričetek pouka zamaknil na konec oktobra.¹⁶ Ob začetku šolskega leta 1945/46 lahko v zapisniku prve seje učiteljskega sveta na Igu

naravnega prirasta v vojnih letih potrebe po novih šolskih prostorih in učiteljskem kadru na začetku še niso bile tako velike. V vojni je bila poškodovana več kot tretjina šolskih objektov v Sloveniji, zato je bila največja težava pomanjkanje prostorov in učiteljskega kadra. Do leta 1953 je bilo v Sloveniji zgrajenih 24 šolskih poslopij, obnovljenih pa 373, a s tem je bilo pridobljenega le malo novega prostora. Prevladovala je gradnja nižje organiziranih osnovnih šol na podeželju. To so bile osnovne šole, ki so imele le nižje razrede, v isti učilnici pa je hkrati potekal pouk dveh razredov. Gl. Princič, Načela gospodarske politike, str. 881–883; Gabrič, Šolska reforma, str. 17–20.

¹⁵ Vojna škoda je bila ocenjena na 786.775 dinarjev. Gl. SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu, t. e. 1, a. e. 22, Sklep o cenitvi vojne škode.

¹⁶ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu, t. e. 1, Šolska kronika, str. 11.

preberemo: »Kakor veste, na šoli marsičesa, da lahko rečem, skoro ničesar nimamo, razen prostorov, inventarja in otrok. Učila in učne pripomočke si bo treba pridobiti in pripraviti z lastno inicijativnostjo. Ne čakajmo, kdaj nam bo zopet nakazan znesek od prosv. oddelka, ker denarja ni na razpolago, ko pa je treba obnoviti toliko šol. Sami sebe in učence nagovarjamo k udarniškem delu, da bomo mi, prosvetni delavci vzgled vsem drugim v kraju.«¹⁷ To je bilo obdobje splošnega pomanjkanja, vendar tudi velike želje po obnovi države, čeprav je sredstev marsikje primanjkovalo.

Poslopje osnovne šole na Igu je bilo majhno, toda kot lahko preberemo v dopisu šolskega nadzornika iz leta 1946, je bil njen šolski okoliš obsežen: »Dobro uro hoda sta oddaljeni hribovski vasici Sarsko in Dobračica – dobre pol ure pa ravninska vas Matena. Do 20 minut od šole so oddaljene vasi Kremenica, Staje, Kot in

¹⁷ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu, t. e. 1, a. e. 16, Zapisnik 1. seje učiteljskega sveta na Igu z dne 15. oktobra 1945.

*Iška loka.*¹⁸ Zaradi slabo urejenih poti so bili otroci iz bolj oddaljenih vasi v zimskem času pogosto odsotni. Odsotnost je bila večja tudi takrat, ko so morali otroci pomagati doma. Prebivalstvo Iga in okoliških vasi je bilo večinoma kmečko, obrtnikov in delavcev je bilo le malo. Šolskega nadzornika so zanimale tudi politične razmere v kraju. Zapisal je, da naj bi bilo v ljudeh »še polno stare miselnosti in je med njimi tudi precej takih, ki našemu pokretu niso naklonjeni in je zato politično delo med njimi precej težavno«.¹⁹

Na začetku so obnovili tri učilnice.²⁰ Zapisali so, da bodo »učence nekoliko stisnili v klopi, ker jih je za 3 razrede premalo«; hkrati so bile v delu nove klopi in mizice za tretjo učilnico.²¹ Šola je v šolskem letu 1945/46 dobila velik del nekdanjega župnijskega vrta za igrišče in druge potrebe.²² Oktobra 1946 so v popisu šolskih prostorov in opreme zapisali, da bi potrebovali okoli 150.000 dinarjev, »da bi vsaj približno obnovili poslopje zunaj in znotraj, da bi bilo podobno šoli«.²³ Sredstva so bila potrebna za obnovo četrte učilnice, strehe, oken v dveh učilnicah, glavnih vrat in tal, za napeljavo elektrike, popravilo vodovoda in obnovo stanovanja šolskega upravitelja. Na obrazcu lahko preberemo, da je bilo tedanje poslopje le deloma uporabno. Močno je primanjkovalo tudi opreme in učil.²⁴ V šolski kroniki lahko preberemo, da je šola v šolskem letu 1946/47 le dobila dve državni posojili v višini 50.000 in 80.000 dinarjev, s katerima so uredili notranjost šolskega poslopja, razen velike učilnice in ravnateljevega stanovanja. Uspelo jim je kupiti tudi 35 stolčkov, tri dvodelne omare in eno knjižnično omaro. Za stolčke je denar prispevalo ministrstvo za prosveto, za ostalo pa tombolski odbor.²⁵ Zakaj so se odločili za tombolo, lahko vidimo iz zapisnikov učiteljskega sveta. Konec šolskega leta 1945/46 se je na šoli oglasil novi šolski nadzornik Perenič, ki je opozoril, da je treba takoj pristopiti k obnovi. »Viri morajo priti iz ljudstva, zato naj se to iznese na množičnem sestanku,« je bilo zapisano.²⁶ Toda učiteljica Brezovnikova je menila, da množični sestanek ne bo uspešen, saj naj bi bili ljudje proti takšnemu novičanju, in dodala: »Pač pa je treba na indirektni način opraviti ž njimi, da bodo dali in vendar ne bodo imeli vtisa, da dajo. Zato bi bila na mestu tombola, ki zelo

¹⁸ SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa OŠ Ig, Dopolis Ig – šolski okoliš.

¹⁹ Prav tam.

²⁰ Okoliš, Iz zgodovine šolstva na Igu, str. 142.

²¹ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, a. e. 16, Zapisnik 1. seje učiteljskega sveta na Igu z dne 15. oktobra 1945.

²² SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, Šolska kronika, str. 12.

²³ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, a. e. 18, Podatki o šolskih prostorih, opremi in učilih.

²⁴ Prav tam.

²⁵ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, Šolska kronika, str. 18–19.

²⁶ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, a. e. 16, Zapisnik 9. redne seje krajevnega učiteljskega sveta na Igu z dne 27. junija 1946.

**TOMBOLA
NA IGU**

V nedeljo, dne 15. septembra 1946 ob 2. uri pop. bo na Igu **TOMBOLA**, katere čisti dobiček je namenjen za popravo vsled vojne zelo poškodovanega šolskega poslopja

Glavni dobitki so:

1. brzoparilnik
2. tridelna kuhinjska kredenca
3. Kolo (moško ali žensko)
4. plug (železen)

Poleg glavnih dobitkov so še: zibelka, drobno pohištvo, ročni voziček, samokolnica, opeka, koštrup, tehlnica, drva; ajdova in bela moka, nad 100 piščancev in zajcev, sladkor, konfekcija in lepa izbira koristnih stvari

Tombolo bo združena

**ljudska zabava
s plesom**

na prostoru tov. Franca Grbca, kjer se bo postreglo z znano izansko gostoljubnostjo!

Vabijo Vas starši in ljubitelji šolske mladine!

*Vabilo na tombolo in zabavo
(Jenko, Kronika Iga, str. 17).*

*privabi ljudi.*²⁷ Tombola je bila izvedena 15. septembra 1946.²⁸ Oktobra tega leta so s pomočjo učencev uredili prostor ob šoli, »kjer se je nagrmadilo mnogo materiala, ki je odpadel od šol. poslopja pri obnovitvenih delih«.²⁹ Podrli so tudi nekaj suhih jablan na nekdanjem župnijskem vrtu, ki so jih namenili za kurjavo.³⁰

Obnova se je v naslednjih letih nadaljevala z majhnimi koraki. Leta 1948 je šolski upravitelj tako opisal nastali položaj: »Začel sem s preurejanjem šol. vrta kot se to zahteva v odobrenem načrtu. Uredil sem šolarsko knjižnico. Z obnovo šole še nisem mogel pričeti, ker nisem dobil o pravem času nakazanega lesa. Sedaj pa imamo les a bomo morali nekaj časa pustiti trame, da se delno vsuše, preden jih bomo potegnili za obnovo stropa 4. učilnice, ki jo bomo drugo leto nujno rabili. Vprašanje pa je, če bomo mogli z 20.000 Din obnovo izvršiti, ker je za letos odobren kredit le v preje omenjenem znesku.«³¹ V šolskem letu 1947/48 so zato lahko pripravili ma-

²⁷ Prav tam.

²⁸ Jenko, *Kronika Iga*, str. 17.

²⁹ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, a. e. 16, Zapisnik 2. redne seje krajevnega učiteljskega sveta na Igu z dne 29. oktobra 1946.

³⁰ Prav tam.

³¹ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, a. e. 16, Zapisnik 8. redne seje krajevnega učiteljskega sveta z dne 26. aprila 1948.

Za zaključek šolskega leta 1951/52 je šola pripravila razstavo šolskih del in igro ter plesne točke. To je bila prva šolska razstava na Igu. Čisti dobiček igre so porabili za nakup knjig za šolsko knjižnico³² (SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu).

terial za obnovo četrte učilnice, zasteklili vsa zunanja in notranja okna ter prebelili okna in vrata.³³ A obnova četrte učilnice je mirovala tudi v naslednjem šolskem letu, saj niso dobili za to potrebnega posojila.³⁴ Šele v šolskem letu 1949/50 so zapisali, da so »s trdom« obnovili okna, tla in strop velike učilnice, za plačilo stroškov pa je šolska uprava priredila veselico, s katero je zbrala 42.266 dinarjev.³⁵

V šolskem letu 1950/51 so se lotili preureditve okolice. Nekdanje župnijsko zemljišče so ogradili z leseno ograjo in odstranili kozolec. Na njem so načrtovali ureditev sadovnjaka in igrišča, vendar so zapisali, da se delo ne premakne z mrtve točke, deloma zaradi finančnih težav, deloma pa zaradi »nerazumevanja gotovih ljudi, ki smatrajo to zemljišče še vedno za župnijsko last«.³⁶ Čas počitnic so izkoristili za čiščenje; kot so zapisali, prostori niso bili počiščeni od leta 1945. Ugotavljali so tudi, da bi bilo nujno popravilo strehe, saj je v zimskem času obstajala nevarnost, da se zruši pod težo snega. Pri tem so nameravali dvigniti šolsko poslopje, da bi pridobili dve učilnici in stanovanje za upravitelja.³⁷ V naslednjem šolskem letu

so jeseni dejansko začeli z zasaditvijo sadovnjaka.³⁸ Spomladi je Okrajni ljudski odbor Ljubljana-okolica šoli le namenil 2.200.000 dinarjev posojila za obnovo šolskega poslopja. Leta 1952 so oblasti namreč začele povečevati investicije v šolske prostore – v obnovo starih, še več pa v gradnjo novih.³⁹ Na osnovni šoli Igu so takoj izvolili gradbeni odbor, ki naj bi nadzoroval vsa dela. Domačini naj bi prispevali tudi potreben les in brezplačno opravili vse vožnje.⁴⁰ V šolski kroniki so zapisali, da je bila delovna vnema od začetka velika, navozili so pesek, apno in nekaj lesa, toda kmalu je »vse to oduševljenje obromelo«, saj so nekateri domačini želeli, da šola plača vožnje in les.⁴¹ Dela so se zaradi tega upočasnila. Posledično so v tem letu načrtovali le preureditev stranišč, postavitve ostrešja in ureditev stanovanj za učitelje v sosednji stavbi, nekdanji kaplaniji, ostala dela pa so preložili na naslednje leto.⁴² Vaščani Iga in okoliških vasi so sicer prispevali les, a šolski upravitelj Anton Golja, ki je v tem letu pisal kroniko, s prispevkom nekaterih vasi ni bil preveč zadovoljen. Je pa dodal, da so nekateri prebivalci les rabili tudi za obnovo svojih, med vojno požganih poslopij.⁴³

Ker so se nekatera adaptacijska dela zavlekla, se je šolsko leto 1952/53 začelo z enotedensko zamudo. V tem šolskem letu je bila na Igu zaradi premajhnega števila otrok ukinjena nižja gimnazija in uvedena osemletna šola,⁴⁴ vendar ni bila popolna, saj je imela samo šest oddelkov. V nižje organiziranih šolah so bili v eni učilnici pogosto učenci različnih razredov, ki so imeli skupnega učitelja.⁴⁵ Tako je bilo tudi v nekaterih oddelkih na Igu. Odlok o obveznem osemletnem šolanju, izdan 8. oktobra 1953, je predpisoval, da osemletna šola obsega štiri nižje in štiri višje razrede, kar je bilo takrat dejansko že uveljavljeno načelo. Zaradi slabega materialnega stanja šolstva so lahko učenci, ki so končali štiri nižje razrede, šolanje dokončali v nižjih razredih gimnazij ali podobnih šol.⁴⁶ Tisti izanski starši, ki so svoje otroke želeli vključiti v nižjo gimnazijo, da bi dokončali štiri višje razrede, so jih lahko poslali na drugo državno gimnazijo na Rakovnik.

³⁸ Prav tam, str. 33.

³⁹ Gabrič, *Šolska reforma*, str. 21.

⁴⁰ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu, t. e. 1, Šolska kronika, str. 35.

⁴¹ Prav tam.

⁴² Prav tam.

⁴³ Prav tam, str. 36.

⁴⁴ Prav tam, str. 37. Zanimivo je, da so leta 1950 izdali odlok, ki je določal, da se morajo s šolskim letom 1950/51 dijaki vpisati le na nižje gimnazije v tistih krajih, kjer imajo stalno prebivališče. Nižja gimnazija na Igu je vključevala vasi krajevnih ljudskih odborov Igu, Pijava Gorica, Golo, Škrilje, Rakitna in Tomišelj. Gl. SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu, t. e. 1, a. e. 12, Odlok.

⁴⁵ Gabrič, *Šolska reforma*, str. 99. Taki primeri so bili ponekod tudi v višjih osnovnih šolah.

⁴⁶ Prav tam, str. 51.

³² Prav tam, str. 31.

³³ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu, t. e. 1, Šolska kronika, str. 23.

³⁴ Prav tam, str. 25.

³⁵ Prav tam, str. 27.

³⁶ Prav tam, str. 29.

³⁷ Prav tam, str. 30.

Osnovna šola Igu po končani obnovi (SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu).

Ob koncu šolskega leta 1952/53, med 17. junijem in 31. julijem, so na Igu končno izvedli večja adaptacijska dela. Uredili so fasado ter prebelili okna, vrata in notranjost šole, za kar je šola plačala 700.000 dinarjev. V šolski kroniki so zapisali, da je šolsko poslopje »sedaj povsem urejeno in v okras in ponos vsej občini«. ⁴⁷ V naslednjih nekaj letih se o obnovah in popravilih v šolski kroniki ni več pisalo. Oddelkov je bilo še vedno šest, število otrok pa je zmeroma raslo. ⁴⁸ Do sredine petdesetih let so bila proračunska sredstva za obnovo in gradnjo šol majhna in neredna. Večinoma so bila namenjena gradnji manjših šol na podeželju. Ob pripravah na šolsko reformo se je stanje začelo počasi spreminjati. ⁴⁹ Postopoma so začeli reorganizirati nižje organizirane šole, kar se je zgodilo tudi na Igu. Vrhunec je proces reorganizacije mreže šol dosegel v letih 1958 in 1959; veliko nižje organiziranih osnovnih šol je bilo pri tem ukinjenih ali preoblikovanih v podružnične šole. ⁵⁰

Spremembe, ki jih je prinesla šolska reforma

25. junija 1958 je bil sprejet splošni zakon o šolstvu, s katerim je bil uveden enoten sistem osemletne osnovne šole, štiriletne srednje šole, dvoletnih višjih šol in štiriletnih fakultet. ⁵¹ Začetki šolske reforme dejansko segajo v leto 1953, osnovno izhodišče pa je bilo poenotenje šolstva, predvsem osnovnega in srednjega. ⁵² Tudi ideološka izhodišča Zveze komunistov, ki je imela monopolni položaj v državi, so težila k poenotenju, saj so komunisti zagovarjali popolno odpravo socialnih in razrednih razlik, razlik med mestom in podeželjem ter med bolj ali manj sposobnimi učenci. ⁵³ V osnovnem šolanju je z reformo dva štiriletna ciklusa (štiri nižje in štiri višje razrede) zamenjal enoten osemletni cikel. ⁵⁴ To je pomenilo tudi spremembo za tiste osnovne šole, ki do takrat niso nudile popolnega drugega ciklusa, tudi za osnovno šolo na Igu. V Sloveniji je bila enotna osemletna osnovna šola dokončno uzakonjena oktobra 1959 s sprejetjem zakona o osnovni šoli. Organiziranost šol se je morala zakonskim določbam prilagoditi do konca šolskega leta 1960/61, predmetnik in učni načrti pa do šolskega leta 1962/63. ⁵⁵

V izžanski šolski kroniki lahko preberemo, da naj

⁴⁷ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Igu, t. e. 1, Šolska kronika, str. 40.

⁴⁸ 162 v šolskem letu 1952/53, 179 v šolskem letu 1953/54, 191 v šolskem letu 1954/55, 193 v šolskem letu 1955/56, 186 v šolskem letu 1956/57, 188 v šolskem letu 1957/58, 226 v šolskem letu 1958/59. Po tem šolskem letu, ko so začeli v višje razrede izžanske osnovne šole hoditi tudi učenci iz Tomišlja in Iške vasi, je število učencev začelo hitreje naraščati. Prav tam, str. 42, 43, 53, 58, 63, 68, 73.

⁴⁹ Gabrič, *Šolska reforma*, str. 100.

⁵⁰ Prav tam, str. 102.

⁵¹ Prav tam, str. 90–91.

⁵² Prav tam, str. 51–55. V prvem povojnem desetletju je namreč obstajalo več različnih poti za dokončanje osnovne šole.

⁵³ Prav tam, str. 57.

⁵⁴ Prav tam, str. 92.

⁵⁵ Prav tam, str. 113.

bi tudi starši 11. maja 1958 na skupnem roditeljskem sestanku izrazili željo po ustanovitvi osemletne šole na Igu,⁵⁶ kar je verjetno povezano z novonastalimi razmerami. Prav tako so se v občinskih dokumentih v tem obdobju pojavili predlogi za reformiranje mreže šol v občini. V občini Ljubljana Rudnik so najprej predvideli le eno osnovno šolo z vsemi osmimi razredi, in sicer osnovno šolo Oskar Kovačič, ki je nastala po ukinitvi druge državne gimnazije na Rakovniku.⁵⁷ Ob koncu leta 1958 je bila to edina popolna osemletna šola v občini, druge osnovne šole so bile nižje organizirane. Osnovna šola Oskar Kovačič je v višjih razredih vključevala učence iz osnovnih šol Barje, Rudnik in Daljna vas, deloma pa tudi učence iz širšega šolskega okoliša, to je iz Škofljice, Iga, Želimelje, Pijave Gorice, Iške vasi in Šmarja. Iz Iga je na to šolo hodilo 39, iz Iške vasi pa 5 učencev.⁵⁸ Osnovna šola Oskar Kovačič je gostovala v prostorih Salezijanskega zavoda na Rakovniku, ki po mnenju lokalnih oblasti niso bili primerni za šolo; oprema je bila dotrajana, primanjkovalo je učil.⁵⁹ Zato so se v tem času pojavili tudi načrti za novo gradnjo te osnovne šole.

Hkrati so lokalne oblasti načrtovale, da bo do leta 1960 tudi osnovna šola na Igu postala osnovna šola z vsemi osmimi razredi.⁶⁰ Ob koncu leta 1958 lahko v občinskih dokumentih preberemo, da so bili narejeni prvi koraki v to smer. Ig so videli kot naravno središče za okoliške kraje, Iško vas, Tomišelj, Golo in Želimlje. V teh krajih in na Igu je bilo ob koncu petdesetih let v osnovne šole vpisanih okoli 400 otrok, od tega na Igu 175.⁶¹ Kot smo videli, je na Igu do začetka petdesetih let že delovala nižja gimnazija, vendar je bila zaradi premajhnega števila otrok v višjih razredih ukinjena. Šolsko poslopje za popolno osemletno šolo sicer ni bilo primerno, čeprav je bilo po vojni adaptirano. Grajeno je bilo iz kamna, zato so bili prostori hladni in vlažni. V stavbi so bile štiri učilnice, pisarna, prostor za učila in dvosobno stanovanje s kabinetom za upravitelja šole. Šoli je bila dodeljena še bivša kaplanija, v kateri sta bili dve stanovanji za učitelje, eno enosobno in eno dvosobno, ter

mlečna kuhinja. Tudi ta stavba je bila v slabem stanju in potrebna obnove.⁶² Drugih prostorov za šolsko ali izvenšolsko delovanje šola ni imela. Imela je majhen vrt ob šolski stavbi, ograjeno njivo v vasi, pred šolo pa je bila večja parcela, kjer so načrtovali šolsko telovadnico.⁶³ A Svet za prosveto občine Ljubljana Rudnik je kljub temu sprejel sklep, da se v osnovno šolo Ig vključijo učenci od petega razreda dalje iz osnovnih šol Tomišelj in Iška vas, s čimer bi se povečalo število učencev na Igu. Tako bi bila omogočena ustanovitev popolne osemletke v kraju.⁶⁴

V šolskem letu 1958/59 je bila tako na Igu organizirana centralna šola.⁶⁵ Z vključitvijo učencev iz osnovnih šol Iška vas in Tomišelj, če v višjih razredih niso obiskovali osnovne šole Oskar Kovačič, je začel nastajati širši šolski okoliš.⁶⁶ Načrtovali so, da se bo osnovna šola Ig, ki se je konec petdesetih let preimenovala v osnovno šolo Ljubo Šercer Ig, v nadaljnjih petih do sedmih letih razvila v popolno osemletno osnovno šolo. Pri tem naj bi osnovni šoli Iška vas in Tomišelj postali podružnični šoli.⁶⁷ Za osnovni šoli Golo in Zapotok pa so takrat še načrtovali, da bi morali ostati nižje organizirani osnovni šoli, saj so otroci iz tega okolja živeli predač, da bi se lahko vključili v eno izmed popolnih osnovnih šol.⁶⁸

V tem šolskem letu je šola izgubila več kot 1.200 m² prostora za šolsko igrišče, ki ga je občina odstopila Kovinski industriji Ig.⁶⁹ Težava je bila tudi s pomanjkanjem učiteljev, saj sta v šolskem letu 1958/59 šolo zapustila dva učitelja, šolski upravitelj Feliks Jug in njegova žena Franja Jug. Oktobra 1958 je na šolo prišel novi upravitelj Karl Pfundner.⁷⁰ Na šoli so želeli zaposliti še po enega slavista, zgodovinarja, matematika, anglista in biologa. Takrat še niso načrtovali gradnje nove šole, ampak prezidavo in nadzidavo starega poslopja, s čimer bi dobili dodatne učilnice, telovadnico, delavnico in kabinete. Želeli

⁵⁶ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, Šolska kronika, str. 66.

⁵⁷ Druga državna gimnazija na Rakovniku je bila ukinjena 31. 8. 1958. Gl. SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 1, Zapisnik 8. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana-Rudnik z dne 7. junija 1958, Predlog za reformo šolstva.

⁵⁸ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 1, Zapisnik 12. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana-Rudnik z dne 13. decembra 1958, Program razvoja šolstva in plan gradenj obveznih šol v občini Ljubljana-Rudnik do leta 1962, str. 2.

⁵⁹ Prav tam, str. 2–3.

⁶⁰ Prav tam. V istem letu so načrtovali tudi popolno osnovno šolo na Škofljici. Gl. SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 1, Zapisnik 10. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana-Rudnik z dne 11. oktobra 1958, Poročilo o delu Sveta za prosveto in kulturo.

⁶¹ Prav tam.

⁶² SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 1, Zapisnik 12. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana-Rudnik z dne 13. decembra 1958, Program razvoja šolstva in plan gradenj obveznih šol v občini Ljubljana-Rudnik do leta 1962, str. 3.

⁶³ Prav tam.

⁶⁴ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 1, Zapisnik 10. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana-Rudnik z dne 11. oktobra 1958, Poročilo o delu Sveta za prosveto in kulturo.

⁶⁵ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, Šolska kronika, str. 71.

⁶⁶ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 1, Zapisnik 12. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana-Rudnik z dne 13. decembra 1958, Program razvoja šolstva in plan gradenj obveznih šol v občini Ljubljana-Rudnik do leta 1962, str. 2.

⁶⁷ Prav tam, str. 5.

⁶⁸ Prav tam, str. 6.

⁶⁹ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, Šolska kronika, str. 71.

⁷⁰ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 1, Zapisnik 10. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana-Rudnik z dne 11. oktobra 1958, Poročilo o delu Sveta za prosveto in kulturo.

Otroci v učilnici stare šole na Igu. Fotografija je verjetno nastala v šestdesetih letih 20. stoletja (foto: Edi Selhaus; hrani: Muzej novejšje zgodovine Slovenije).

so urediti tudi šolsko kuhinjo in rešiti stanovanjsko vprašanje učiteljev.⁷¹ Ti načrti so se kmalu spremenili.

Nova šola

V Sloveniji je gradnja novih šolskih prostorov predstavljala težavo predvsem zaradi finančnih sredstev. Republika naj bi za federacijo v tem pogledu zamujala za eno leto.⁷² Na Igu so k gradnji nove šole pristopili v šolskem letu 1959/60. Gradbeni odbor za gradnjo nove šole je bil oblikovan na zboru volivcev leta 1959. Odprli so poseben bančni račun, na katerem so zbirali prispevke za novo šolo. Kmalu so s projektivnim birojem sklenili pogodbo za izdelavo idejnega načrta.⁷³ Gradbeni odbor je kot svojo prvo večjo dejavnost priredil veselico, katere čisti dobiček je namenil za načrte nove šole, ki so že bili v delu. Med letom je zbral še 300 m³ lesa in 200.000 dinarjev, toda šolski upravitelj Karl Pfundner je menil, da mora večino dela opraviti sam.⁷⁴ Leta 1960 je gradbeni odbor kot prvo akontacijo za izdelavo načrtov projektivnemu biroju nakazal 100.000 dinarjev. Po pogodbi bi morali v tem letu plačati 500.000 dinar-

jev. 350.000 dinarjev naj bi plačala občina, preostanek, 50.000 dinarjev, pa zopet gradbeni odbor.⁷⁵ Poleg gradnje nove šole je imelo vodstvo šole še druge skrbi. Da bi začasno rešili prostorske težave, so želeli urediti vsaj še eno učilnico. Zaradi pomanjkanja stanovanj za učitelje pa so imeli v mislih tudi gradnjo stanovanjskega bloka,⁷⁶ kar se kasneje ni uresničilo.

V šolskem letu 1960/61 je na Igu dejansko delovala popolna osemletna šola, ki je imela deset oddelkov in dvanajst učiteljev.⁷⁷ Šola je delala v treh izmenah. Ker je grozilo, da bodo morali v naslednjem šolskem letu delati že v štirih izmenah, so načrtovali, da bodo prezidali veliko učilnico in nadzidali strelski dom, s čimer bi pridobili tri dodatne učilnice.⁷⁸ Žal za nadzidavo strelskega doma ni bilo sredstev, le iz velike učilnice jim je uspelo narediti dve manjši učilnici.⁷⁹ V šoli so močno občutili pomanjkanje prostorov, toda gradnje novega poslopja ni bilo na vidiku, prav tako še niso bili izdelani načrti. V šolskem letu 1961/62 so se z osnovno šolo na Igu združile podružnične šole Iška vas, Tomišelj, Golo in Zapotok.⁸⁰

Ker občina Ljubljana Rudnik ni imela dovolj finančnih sredstev za gradnjo novih šol, gradilo se je namreč tudi v drugih krajih, so se na zborih volivcev, ki so potekali v drugi polovici novembra 1960, volivci zavezali plačevati poseben krajevni samoprisepek za gradnjo in ureditve osnovnih šol.⁸¹ Ob tem lahko v razpravah preberemo, da vsi volivci le niso glasovali za uvedbo samoprisevka.⁸² Za gradnjo nove osemletne osnovne šole na Igu so uvedli 3-odstotni samoprisepek za območje krajevnega odbora Ig, 2-odstotni samoprisepek za območje krajevnega odbora Tomišelj in 1-odstotni samoprisepek za območje krajevnega odbora Golo.⁸³ Na zboru volivcev na Igu so v

⁷⁵ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 4, Zapisniki zborov volivcev 1955–1960, Zapisnik zbora volivcev 4. volilnih enot, ki se je vršil 27. 11. 1960 ob 9. uri v Kino dvorani na Igu.

⁷⁶ Prav tam.

⁷⁷ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, Šolska kronika, str. 80.

⁷⁸ Prav tam, str. 78.

⁷⁹ Prav tam, str. 82.

⁸⁰ Prav tam. Ob združitvi so zapisali, da finančno poslovanje še ni bilo popolnoma združeno, imeli pa so že skupne konferen-

⁸¹ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 2, Zapisnik 27. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana–Rudnik z dne 24. decembra 1960, Obrazložitev k odlokom o uvedbi posebnega krajevnega samoprisevka. V istem obdobju so za gradnjo oziroma obnovo osnovnih šol posebne krajevne samoprisevke uvedli še v Velikih Laščah, v volilnih enotah Krim in Rudnik ter na Škofljici, Lavrici in Pijavi Gorici.

⁸² SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 2, Zapisnik 27. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana–Rudnik z dne 24. decembra 1960, Poročilo zadnjih zborov volivcev.

⁸³ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 2, Zapisnik 27. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana–Rudnik z dne 24. decembra 1960, Odlok o uvedbi posebnega krajevnega samoprisevka za območje krajevnih odborov Ig, Golo in Tomišelj.

⁷¹ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 1, Zapisnik 12. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana–Rudnik z dne 13. decembra 1958, Program razvoja šolstva in plan gradenj obveznih šol v občini Ljubljana–Rudnik do leta 1962, str. 7.

⁷² Gabrič, *Šolska reforma*, str. 115.

⁷³ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 4, Zapisniki zborov volivcev 1955–1960, Zapisnik zbora volivcev 4. volilnih enot, ki se je vršil 27. 11. 1960 ob 9. uri v Kino dvorani na Igu.

⁷⁴ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, Šolska kronika, str. 74.

razpravi izpostavili finančno obremenjenost staršev, ki otroke pošiljajo v šolo v Ljubljano. Pojavila pa so se tudi vprašanja možnosti plačila v delu in materialu.⁸⁴ K plačevanju posebnega krajevnega samoprispevka so bili zavezani vsi zaposleni prebivalci, ki so imeli stalno bivališče na območju omenjenih krajevnih odborov: delavci in uslužbenci, kmetje, obrtniki, ostali zavezanci svobodnih poklicev in imetniki zasebnih gostišč. Osnova za izračun so bili redni dohodki, katastrski dohodek za kmete oziroma davčna osnova za obrtnike, samostojne poklice in imetnike zasebnih gostišč. Kmetje so lahko samoprispevek plačali v denarju ali v prispevku z lesom, delom oziroma z uslugom vožnje. Ostali so samoprispevek lahko plačali le v denarju.⁸⁵

Tudi v naslednjih šolskih letih je pouk zaradi naraščajočega števila učencev potekal v treh izmenah. Prva polovica oddelkov od petega do osmega razreda je imela pouk od 7.00 do 10.30, druga od 10.30 do 14.00, razredi od prvega do četrtega pa so imeli pouk od 14.00 do 17.30. Zapisali so, da odmorov skoraj ni bilo, le med menjavami je bilo pet minut odmora, zaradi česar učilnic niso mogli prezračevati.⁸⁶ V poročilu Zavodu za prosvetno pedagoško službo Vič iz leta 1962 so na osnovni šoli Ljubo Šercer Iga izpostavili tudi to, da so bile učilnice vlažne, temne in neprimerne za sodobni pouk.⁸⁷ V šolski kroniki se v šolskem letu 1962/63 pojavi zanimiva novica. Zapisali so, da naj bi časopisno podjetje Borba iz Beograda namenilo sredstva za montažno šolo, a se je načrt izjalovil, vzroka za to pa niso navedli.⁸⁸ Iz občinskih zapisnikov je razvidno, da je podjetje ponudilo finančna sredstva za štiri učilnice, želeli pa so, da občina popularizira njihovo prilogo Kekec in zanjo pridobi 2.000 novih naročnikov, uredi temelje in zunanost šole ter prispeva 40 milijonov dinarjev za preostale štiri učilnice. Po mnenju nekaterih občinskih odbornikov naj bi šlo za skupno akcijo Borbe in drugih podjetij, s katero so želeli na jugoslovansko tržišče uvesti montažne objekte, narejene po švedski licenci. Kljub temu da je bila večina odbornikov načeloma naklonjena Borbini ponudbi, saj je bilo novo šolsko poslopje na Igu res potrebno, do realizacije ni prišlo.⁸⁹

Razglednica Iga pri Ljubljani, na kateri je vidna osnovna šola v gradnji (SI ZAL LJU 342, Zbirka fotografij).

Julija 1963 je bil končno overjen idejni osnutek za novo šolo arhitekta Otona Gasparija. Načrti so bili v izdelavi in šolske oblasti so pričakovale, da bodo oktobra postavili temelje za novo šolo. Dodali so še, da bosta kmetijska zadruga Iga in podjetje Kovinska industrija Iga pri gradnji sodelovala s sredstvi v višini ene učilnice. Sklad za šolstvo pa jim je odobril 11 milijonov dinarjev.⁹⁰ Šola je morala za gradnjo novega poslopja odkupiti zemljišče, ki ga je plačala po 200 dinarjev na kvadratni meter. Pri tem so imeli težave z enim od krajanov, ki šoli ni hotel prodati zemljišča in je proti njej celo vložil tožbo za motenje posesti. Načrtovali so, da bo gradnja šole brez telovadnice stala 120 milijonov dinarjev.⁹¹

Ob koncu leta 1963 so v časopisu *Delo* zapisali, da bodo šolo na Igu pričeli graditi v začetku leta 1964, »takoj ko bodo ugodne vremenske razmere.«⁹² Nova šola je bila načrtovana za 350 učencev. »S tem bodo razbremenili sedanjo izžansko osemrazrednico, na kateri je pouk v treh izmenah. Sredstva (150 milijonov dinarjev) bodo prispevali Kovinska industrija Iga, KZ Mokrec in občinska skupščina Vič-Rudnik,« so dodali.⁹³ Novo šolo, v kateri »bo pouk potekal po sodobnih načelih,«⁹⁴ so res pričeli graditi v začetku leta 1964, »po dolgih letih, ko je šolarjem na Igu grozila že četrta izmena.«⁹⁵ V članku iz *Dela* lahko preberemo, da so se investicijska sredstva spet nekoliko povečala. Skupščina občine Ljubljana Vič-Rudnik naj bi prispevala 160 milijonov dinarjev, tudi prispevek kmetijske zadruge

⁸⁴ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 4, Zapisniki zborov volivcev 1955–1960, Zapisnik zbora volivcev 4. volilnih enot, ki se je vršil 27. 11. 1960 ob 9. uri v Kino dvorani na Igu.

⁸⁵ SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik, t. e. 2, Zapisnik 27. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana-Rudnik z dne 24. decembra 1960, Odlok o uvedbi posebnega krajevnega samoprispevka za območje krajevnih odborov Iga, Golo in Tomišelj.

⁸⁶ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Iga, t. e. 1, Šolska kronika, str. 92.

⁸⁷ SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa OŠ Iga, Poročilo iz leta 1962, str. 1.

⁸⁸ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Iga, t. e. 1, Šolska kronika, str. 85.

⁸⁹ SI ZAL LJU 80, Skupščina občine Ljubljana Vič-Rudnik,

t. e. 6, a. e. 10, Zapisnik 28. ločene seje občinskega zbora in zbora proizvajalcev OBLO Ljubljana Vič-Rudnik z dne 23. marca 1963, Razprava k prvim trem točkam dnevnega reda.

⁹⁰ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Iga, t. e. 1, Šolska kronika, str. 85–86.

⁹¹ Prav tam, str. 95.

⁹² SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa OŠ Iga, Nova osemrazrednica na Igu, *Delo*, 19. november 1963.

⁹³ Prav tam.

⁹⁴ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Iga, t. e. 1, Šolska kronika, str. 95.

⁹⁵ SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa OŠ Iga, Na Igu gradijo šolo, *Delo*, 27. februar 1964.

Novo šolsko poslopje na Igu (SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig).

Otvoritev nove šole na Igu, 1965 (foto: Marjan Ciglič; hrani: Muzej novejšje zgodovine Slovenije).

Slavnostna predaja in prerez vrvice (foto: Marjan Ciglič; hrani: Muzej novejšje zgodovine Slovenije).

in Kovinske industrije Ig naj bi bil velik, vaščani pa naj bi prispevali 250 kubičnih metrov lesa in uredili cesto.⁹⁶ S skupnimi močmi so tako dela na novi šoli počasi napredovala.

Šolsko leto 1964/65 je bilo zadnje v stari šoli. Poleg troizmenskega pouka je v posebni sobi potekal likovni, tehnični in glasbeni pouk, v strelnem domu pa je imela šola v najemu telovadnico ter posebno sobo za dopolnilni in glasbeni pouk.⁹⁷ Zbirka učil in učnih pripomočkov na šoli je bila skromna. Delno so bili opremljeni kabineti za fiziko, zgodovino, zemljepis, glasbeni pouk in telesno vzgojo. Učil in učnih pripomočkov je občutno primanjkovalo za gospodinjstvi pouk, likovni pouk, biologijo, kemijo ter slovenski in angleški jezik, v knjižnici je primanjkovalo knjig, so zapisali v poročilu o pregledu šole.⁹⁸ Zavod za prosvetno pedagoško službo Vič, ki je maja 1965 napisal poročilo, je učiteljskemu kolektivu celo izrekel priznanje, »da mu je v izredno težkih pogojih ob dobri organizaciji dela uspelo doseči take učno vzgojne

⁹⁶ Prav tam.

⁹⁷ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, Šolska kronika, str. 101.

⁹⁸ SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa OŠ Ig, Poročilo o ekipnem pregledu centralne šole na Igu, str. 3, 6–19.

rezultate in da je razvil nekatere sodobne oblike dela».⁹⁹ V šolskem letu 1964/65 je bila ukinjena podružnična šola v Zapotoku, otroci so se morali od tam voziti v podružnično šolo na Golem.¹⁰⁰

Dela na novi šoli na Igu so spomladi 1965 sicer nekoliko zaostala, kasneje pa so ponovno napredovala.¹⁰¹ Slovesna otvoritev nove šole je bila 27. novembra 1965, slavnostni govornik je bil podpredsednik občine Ljubljana Vič-Rudnik Slavko Korbar. »To je bil za kraj največji praznik in največji dogodek,« so zapisali v šolski kroniki.¹⁰² Prvo polletje je pouk še vedno potekal v stari šoli, v drugem polletju pa so se višji razredi, od petega do osmega, preselili v novo zgradbo. V stari šoli so še vedno ostali nižji razredi. Na ta način je bil na Igu uveden le dopoldanski enoizmenski pouk od 7.45 do 13.20, čas izven urnika pa je bil namenjen za krožke, dopolnilni pouk, varstvo ali konference. Pouk je v tem šolskem letu potekal tudi ob sobotah, vendar le po tri ure. Ob sobotah so imeli učitelji še konference, sestanke in seminarje.¹⁰³

Zaključek

Po koncu vojne je bilo poškodovano šolsko poslopje na Igu sicer deloma neustrezno, vendar je še zadoščalo nujnim potrebam, saj število šoloobveznih otrok ni bilo tako veliko. Sredi petdesetih let se je naravni prirast že poznal in šola je postajala pretesna, k temu pa je pripomogla tudi šolska reforma, ki je na Igu uvedla popolno osemletno šolo. Potrebe po novi šoli so bile zato čedalje večje. Kot smo videli, je bilo v obnovo starega in gradnjo novega poslopja v lokalnem okolju vložena veliko truda, tako s strani šolske uprave kot s strani prebivalstva in delovnih organizacij. Obnavljalo in gradilo se je postopoma, kolikor so dopuščala finančna sredstva, ki so jih prispevali posamezniki, lokalna skupnost, podjetja in občina. Trajalo je kar sedem let od začetka širjenja šolskega okoliša na Igu do izgradnje nove šole, medtem pa so morali pouk prilagoditi pomanjkanju prostora. Ker je občini primanjkovalo finančnih sredstev, je to breme kmalu začela prenašati na občane. Za gradnjo nove šole je v začetku šestdesetih let uvedla prvi samoprispevek. Občina Ljubljana Rudnik je bila manj razvita, saj je bila pretežno podeželska. A tudi ob združitvi z občino Ljubljana Vič leta 1961 nova, združena občina Ljubljana Vič-Rudnik ni bila med najrazvitejšimi v Sloveniji. V sedemdesetih letih je gospodarsko še bolj nazadovala.¹⁰⁴ Lokalne skupno-

⁹⁹ Prav tam, str. 23.

¹⁰⁰ SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig, t. e. 1, Šolska kronika, str. 104.

¹⁰¹ Prav tam, str. 105.

¹⁰² Prav tam, str. 109.

¹⁰³ Prav tam, str. 110.

¹⁰⁴ Po narodnem dohodku na prebivalca je bila leta 1970 na 21. mestu med slovenskimi občinami (bilo jih je 60). Leta 1975 je bila na 25. mestu, leta 1978 pa je padla na 48. mesto. Gl. *Dogovor o temeljih družbenega plana*, str. 38.

sti so morale zato vložiti veliko naporov, da so prišle do novih šolskih objektov, kasneje pa tudi do druge pripadajoče infrastrukture.

Dvajset let po koncu druge svetovne vojne je Ig le dobil novo šolo. Čeprav je v lokalno okolje prinesla veliko spremembo, se je kmalu izkazalo, da načrti niso bili zastavljeni dolgoročno. Že ob izgradnji nova šola ni v celoti pokrila prostorskih potreb, saj je pouk potekal tako v stari kot v novi šoli. Čez nekaj let so se prostorske težave znova pojavile. Še naprej je bila težava pomanjkanje prostora za športno vzgojo in rekreacijo. Deloma so to potrebo pokrili leta 1971, ko so ob šoli odprli novo asfaltirano igrišče. Telovadnico so začeli graditi šele leta 1979, končali pa maja 1981.¹⁰⁵ Zgrajena je bila s sredstvi samoprispevka ljubljanskih občin.¹⁰⁶ Že v sedemdesetih letih se je zaradi naraščajočega števila otrok prostorska stiska ponovno pokazala. Nadaljevala se je v osemdeseta leta, tudi zaradi povečanega priseljevanja na Ig. Ob koncu osemdesetih let, nekoliko več kot dvajset let po izgradnji nove šole, se je število učencev tako povečalo, da je bil ponovno uveden dvoizmenski pouk.¹⁰⁷

Modernizacijski napredek po drugi svetovni vojni, ki se je kazal kot ekonomski, socialni in kulturni razvoj, je v podeželske kraje prihajal počasi. Kljub temu se je kakovost življenja na podeželju izboljševala, in to ne samo z višanjem življenjskega standarda, temveč tudi z novimi infrastrukturnimi projekti. V tem prispevku je bila predstavljena pot do nove šole, enega od zelo pomembnih javnih servisov. Gledano s časovne distance, pot do tega cilja ni bila lahka in načrti mogoče res ne dolgoročni, vendar je nova šola v kraj prinesla spremembo, lahko rečemo tudi napredek, pogoji šolanja za naslednje generacije pa so se bistveno spremenili. Kot taka je bila šola nedvomno dosežek socialistične modernizacije.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

SŠM – Slovenski šolski muzej
Dokumentacijska zbirka, mapa OŠ Ig.

ZAL – Zgodovinski arhiv Ljubljana
SI ZAL LJU 78, Občinski ljudski odbor Ljubljana Rudnik
SI ZAL LJU 80, Skupščina občine Ljubljana Vič-Rudnik
SI ZAL LJU 460, Osnovna šola Ig.

¹⁰⁵ Bučan, *Kratka zgodovina OŠ Ig*, str. 8.

¹⁰⁶ Med letoma 1971 in 1981 je pet ljubljanskih občin izglasovalo tri skupne samoprispevke za izgradnjo vrtecev, osnovnih šol, športnih dvoran, zdravstvenih ustanov in domov za starejše občane. Več o tem gl. Piškurič, *Hiše, vrtci*, str. 99–101.

¹⁰⁷ Uršič, *50 let OŠ Ig*, str. 7.

LITERATURA

- Bučan, Aleš: *Kratka zgodovina OŠ Ig. Mostiščar, glasilo občine Ig* 22, 2016, št. 2, str. 8.
- Dogovor o temeljih družbenega plana občine Ljubljana Vič-Rudnik za obdobje 1981–1985. Družbeni plan občine Ljubljana Vič-Rudnik za obdobje 1981–1985.* Ljubljana: Skupščina občine Ljubljana Vič-Rudnik, 1981.
- Gabrič, Aleš: *Šolska reforma 1953–1963.* Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2006.
- Gabrič, Aleš: *Šolska reforma. Slovenska novejša zgodovina. Od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1948–1992* (ur. Jasna Fischer idr.). Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005, str. 1035–1038.
- Gestrin, Ferdo: *Svet pod Krimom.* Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Škuc, 1993.
- Jenko, Barbara: *Kronika Iga 1945–55.* Diplomsko naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1990.
- Okoliš, Stane: *Iz zgodovine šolstva na Igu. Krim odmev bo dal. Zbornik občine Ig 2002* (ur. Miha Preinfalk). Ig: Občina Ig, 2002, str. 135–153.
- Piškurič, Jelka: *Hiše, vrtci, šole, ceste, Gradnja v občini Ljubljana Vič-Rudnik. Kronika* 65, 2017, št. 1, str. 95–108.
- Prinčič, Jože: *Načela gospodarske politike v prvi petletki. Slovenska novejša zgodovina. Od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1948–1992* (ur. Jasna Fischer idr.). Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005, str. 881–883.
- Uršič, Nataša: *50 let OŠ Ig skozi oči dolgoletne ravnateljice mag. Stanke Rebolj. Mostiščar, glasilo občine Ig* 22, 2016, št. 5, str. 7–8.

S U M M A R Y

From the old to the new school building at Ig

The article presents the problem concerning the construction of school infrastructure in socialism. After the end of the Second World War, the first priority was to rebuild demolished school buildings. The growth in population also entailed their growing needs. One of the ways in which these manifested was overcrowded and ill-equipped schools. Due to lack of funds, such needs were particularly hard to address in rural areas across Slovenia. The article describes how this issue was addressed on a representative example of Ig, a settlement on the southern brink of the Ljubljana Marshes.

During the Second World War, Ig's school was

burned down and all its furnishings destroyed. Due to limited funding, the restoration of the school building was delayed until 1953. In the years immediately following the war, the education system was strongly influenced by the new socio-political conditions. However, even though the political pressure on all areas of life somewhat lessened during the 1950s, the League of Communists still wanted to maintain control over youth education. The envisaged school reform aimed at unifying different education models and making education accessible to all social strata.

With the reorganization of the school network, the school reform also had an impact on new school infrastructure. At the end of the 1950s, the authorities gradually began to organize a comprehensive eight-year primary school in rural areas, for which the existing infrastructure no longer sufficed. Local communities invested enormous efforts in constructing new school buildings, followed by other related facilities. With its old school building no longer hav-

ing adequate capacities to accommodate the increasing number of schoolchildren, the settlement of Ig committed to building a new one as well. Being the biggest settlement in the area at the foot of Mt. Krim made Ig not only the natural centre for the neighbouring villages and the hilly hinterland of Mokrec but also the seat of the new comprehensive eight-year primary school, the second one to be founded in the then district of Ljubljana Rudnik. The construction of the new school building was sluggish as it was based on limited funding contributed by individuals, the local community, businesses, and the municipality. However, as soon as it was completed at the end of 1965, the school was already too small to satisfy the spatial needs so that instructions took place both in the old and the new buildings. The predominant part of the generations that grew up during the 1960s, 1970s, and 1980s remember having attended lower grades in the old school building and higher grades in the new one